

16. Психолого-педагогическая диагностика детей раннего и дошкольного возраста: Метод. рекомендации под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Просвещение, 2004. – 164 с.

17. Артемьева Т.В. Методы диагностики нарушений развития детей дошкольного возраста. – Казань: Отечество, 2013. – 142 с.

18. Ерсарина А.К. Система комплексной оценки проблем психосоциального развития детей раннего возраста: методические рекомендации. 2017

19. Ерсарина А.К. Психолого-педагогическая диагностика нарушений сенсомоторного развития детей дошкольного возраста. 2017.

20. Методические рекомендации по проведению мониторинга развития умений и навыков по усвоению содержания типовой программы: Метод. рекомендации. – Астана: НАО им. Ы.Алтынсарина, 2017. – 94 с.

УДК 371.31
МРНТИ 14.07.07

А.Р. Боранбаева¹, Ж.С. Майлиева²

¹ғылыми жетекшісі, мектепке дейінгі және арнайы педагогика кафедрасының қауымдастырылған профессор м.а., философия докторы (PhD) raisbekovna00@mail.ru

*²7M01901 – Арнайы педагогика мамандығының 2-курс магистранты zhansayam22@gmail.com
Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті,
Шымкент қ., Қазақстан*

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУ

Аңдатпа

Бұл мақалада оқушылардың танымдық саласын қалыптастырумен тығыз байланысты болып табылады. Мектепке дейінгі, жалпы және кәсіптік білім берудің жаңа заманауи сапасына қол жеткізу айтылды. Заманауи мектептің алдында танымдық белсенділігі дамыған, саналы әрекет ете алатын, дұрыс шешім қабылдай алатын, алға қойған мақсатына жетудің тиімді жолдарын таңдай алатын адамдарды тәрбиелеу міндеттері туралы нақты сипатталған. Бұл қасиеттерді қалыптастыру бастауыш мектептен басталып, білім берудің барлық деңгейінде білім мазмұнын ойдағыдай меңгеруге негіз болады. Кіші жастағы оқушылардың өз бетінше, мұғалімсіз білім алуға құштарлығы мен қабілетін қалыптастыру мектептегі оқу-тәрбие процесін ұйымдастырушылардың бірінші кезектегі міндеті болып табылады. Білім алуға деген ұмтылыс білім сапасын арттырудың маңызды факторы бола отырып, оқушылардың іс-әрекет стилін өзгертетін білімге деген қызығушылықтың дамуының жоғары деңгейін көрсетеді. Мектеп оқушыларының танымдық қызығушылығын жүзеге асыру белсенділіктен, дербестіктен, тапсырмаларды орындауға шығармашылықпен қараудан және белсенділікке үнемі ұмтылуынан көрінеді.

Тірек сөздер: танымдық, бастауыш сынып, іс-әрекет, қызығушылықты дамыту.

Боранбаева А.Р.¹, Майлиева Ж.С.²

¹Научный руководитель, ассоциированный профессор кафедры дошкольный и специальный педагогики, доктор философии (PhD) raisbekovna00@mail.ru

*²7M01901 - Специальная педагогика магистрант 2 курса zhansayam22@gmail.com
Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент, Казахстан*

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация

В данной статье говорится о достижении нового современного качества дошкольного, общего и профессионального образования, которое тесно связано с формированием познавательной сферы учащихся. Современной школе требуются люди познавательно активные, умеющие действовать

осознанно, способные совершать правильные действия. решений, и умеющих выбирать эффективные пути для достижения своих целей, ясно сказано об обязанностях воспитания. Формирование этих качеств начинается с начальной школы и становится основой правильного усвоения содержания образования на всех ступенях образования. Формирование стремления и умения младших школьников учиться самостоятельно, без учителя, является первостепенной задачей организаторов образовательного процесса в школе. Желание учиться, являясь важным фактором повышения качества образования, свидетельствует о высоком уровне развития интереса к обучению, что меняет стиль деятельности учащихся. Реализация познавательного интереса школьников выражается в активности, самостоятельности, творческом подходе к задачам и постоянном стремлении к деятельности.

Ключевые слова: познавательный, начальный класс, действие, развитие интереса.

A.R. Boranbaeva¹, J.S. Mailieva²

*Scientific director, Associate Professor of the Department of Preschool and Special Pedagogy,
doctor of philosophy (PhD) raisbekovna00@mail.ru
7M01901 -Special Pedagogy, Master's student zhansayam22@gmail.com
South Kazakhstan State Pedagogical University, Shymkent, Kazakhstan*

DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

Abstract

This article talks about the achievement of a new modern quality of preschool, general and professional education, which is closely related to the formation of the cognitive sphere of students. of decisions, and who are able to choose effective ways to achieve their goals, it is clearly stated about the obligations of education. The formation of these qualities begins with elementary school and becomes the basis for the correct assimilation of the content of education at all levels of education. The formation of the desire and ability of younger schoolchildren to learn independently, without a teacher, is the primary task of the organizers of the educational process at the school. The desire to learn, being an important factor in improving the quality of education, indicates a high level of interest in learning, which changes the student's activity style. Realization of cognitive interest of schoolchildren is expressed in activity, independence, creative approach to tasks and constant desire for activity.

Keywords: educational, primary class, action, interest development.

Оқушылардың танымдық іс-әрекетін белсендіру педагогикалық теория мен практиканың қазіргі даму деңгейіндегі өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Бала бойында қызығушылық болған жағдайда берілген ақпараттарды қабылдау деңгейі артатыны анық. Келешекте балалардың толыққанды тұлға болып дамуы, қоршаған ортаға оңай бейімделуі баланың саналы болуына, шығармашылық тұрғыдан дамуына, білім алуға деген ұмтылысына байланысты болады. Сол себепті де танымдық іс-әрекетті белсендіру білім беру және тәрбиелеу процессіндегі бірінші кезекті міндет болып табылады.

Педагогика ғылымы мен мектеп тәжірибесінде оқушылардың танымдық күштерін ынталандыратын әдістер мен ұйымдастыру формаларын қолдануда айтарлықтай тәжірибе жинақталған. Соңғы жылдары білім берудің бұл жағына қызығушылық күшейді. Оқыту процесін белсендіруде қоғамның бастауыш білімге қойылатын талаптары мен жаппай оқыту тәжірибесі арасындағы, педагогикалық теория мен мектеп тәжірибесі арасындағы шиеленіскен қайшылықтарды жену мүмкіндігі жатыр. Сондықтан кіші жастағы оқушының танымдық қызығушылығын, оның іс-әрекетінің әртүрлі түрлеріне белсенділігін дамыту қажет, өйткені кіші жастағы оқушылардың таным процесі әрқашан мақсатты емес, көбінесе тұрақсыз, эпизодтық болады. Танымдық іс-әрекетті белсендіру мәселесі педагогтардың алдында әрқашанда болған. Тіпті Сократ өз тыңдаушыларын логикалық ойлау ақиқатты іздеу, ойлау қабілетіне үйретті. Дж. Руссо оқушының оқуға, жаңа білімді табуға құштар болуы үшін оған ерекше жағдайлар туғызып, оны танымдық ізденіске мәжбүрлейді. Песталоцци және басқа да мұғалімдер оқушы білім алып қана қоймай, өз бетінше алатындай етіп оқытты. Алайда

бұл мәселе ХХ ғасыр педагогикасында толық дамыды. Мектеп оқушыларының танымдық қызығушылығын оятуға, олардың мұғаліммен бірлескен мүдделі іс-әрекетін ұйымдастыруға негізделген білім мен тәрбиенің тұтас жүйесін Ш.А. Амонашвили, Дж.Пиаже, «Алдыңғы ұрпақтардың жасағанын қайталап қана қоймай, жаңа нәрсе жасауға қабілетті адамдарды, ізденгіш, шығармашыл, сыншыл және икемді ой-өрісі бар және бәрін сеніммен қабылдамайтын адамдарды дайындауы керек деп ұсынылды». [1] Сонымен қатар, танымдық белсенділікті дамыту мәселелері бойынша Б.Г. Ананьева, Л.И. Божович, В.А. Сластенин, Г.И. Шукина, Н.Г. Морозова, Д.Б. Эльконин, Л.С. Рубенштейн секілді бірқатар ғалымдар зерттеу жұмыстарын жүргізген. Қазіргі таңда көптеген мұғалімдер білім беру процессінде балалардың танымдық іс-әрекетін дамытуға көмегін тигізетін түрлі әдіс-тәсілдерді белсенді түрде қолданады.

Танымдық белсенділік – жаңа ақпараттарды іздеуге, мәселелерді анықтау, бөліп көрсетіп және шешу жолдарын анықтау бойынша дербес іс-әрекетке дайындайтын тұлғаның сапалық қасиеті, сонымен қатар алған білімдерді тәжібиеде қолдана алу, яғни түрлі жағдайларда мәселелерді шешу үшін білімдер мен дағдыларын пайдалана алу. [2]

Бастауыш сынып оқушыларына тән танымдық белсенділіктің жалпы көрсеткіштері:

- Назар аудару, яғни балалардың жаңа тақырыпқа, жаңа сабаққа зейіндерін шоғырландыру;
- Оқушы өз бетінше бір жаңа ақпаратты үйренуге ұмтылады, пікірталастарға қатысады, көбірек білуге тырысады (мұғалімнің көмегінсіз өзі сұрақтар қояды немесе сұрақтарға жауап береді);
- Тапсырмада берілген мәселені шешудегі жағымды эмоциялар (балалар тапсырманы қандай деңгейде орындаса соған сай шынайы эмоцияларды көрсетеді);
- Эмоционалды көріністер (тапсырманы тыңдауда, сабақ айтуда, тапсырмаларды орындау кезінде түрлі мимикаларды жасайды және эмоцияларды көрсетеді).

Әр жас кезеңінде танымдық белсенділік бала бойынан әр түрлі мінез-құлық формаларымен, алуан түрлі көріністермен көрінуі мүмкін. Танымдық белсенділікті қалыптасуы кезінде оны ары қарай қалыптастыру үшін белгілі бір қадағалаулар қажет. Сонымен қатар, танымдық белсенділікті дамыту үшін баланың физикалық жағдайы ғана емес психологиялық жағдайы да маңызды. [3]

Сабақта шығармашылық процесінде баланы танымдық әрекетін қалыптастыратын тиімді құрал:

- Эксперимент. Түрлі физикалық, биологиялық қызықты эксперименттерді балалармен жасау.
- Экскурсия. Балаларды мұражайларға, саябақтарға, дамыту орталықтарына апару және сол арқылы ойлауын, шығармашылығын және қызығушылығын арттыру.
- Ойын қызметі. Ойлануға мүмкіндік тудыратын әртүрлі тапсырмалар, ойындар ұйымдастыру.
- Өзіндік жұмыс. Балаларға тапсырма беріп, сол тапсырманы өз бетінше ізденіп, ойланып орындай алуына мүмкіндік жасау.

– Ата-аналармен жұмыс барысына қатыстыру. Балалармен өтілген сабақтармен және орындалған тапсырмалармен ата-аналарды хабардар ету. Сонымен қатар, балаларды сабақтан тыс уақытта да танымдық белсенділігін арттыруға тапсырмалар беру. [4]

Танымдық белсенділікті дамыту жұмыстарын ұйымдастыруда бірнеше қағиданы назарға алу қажет, олар:

– Балаларға ұсынылған тапсырмалар олардың ойлау қабілетін және қиялын дамытатынын қамтамасыз етуі қажет: оқушылардың зейіндерінің шоғырлануына, берілген ақпаратты қабылдауға және түсініп қортынды жасауына, ақпараттарды есте сақтау мақсатында жаңа және бұрынғы ақпараттарды қайталау мүмкіндік болуына жағдай жасау;

– Жаңа білім мен дағдыларды қалыптастыру процессінде қызметті құру: оқушылардың бойындағы білімі мен дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтау қажет; оқушылардың белсенді және дербес ойлануына мүмкіндік жасау мақсатында жұмыс барысын, нысандарды, әдіс-тәсілдерді алдын ала жоспарлау қажет (сұрақтар, проблемалық жағдайлар, тапсырманың күрделенуі, жеке тапсырмалар); түсіну деңгейін арттыру және ойлау, талдау, қортынды жасау қабілеттерін қалыптастыру; түрлі деңгейдегі шығармашылық жұмыстарды ұсыну; жұмыстың құрылымын оқушымен алдын ала талдау (тапсырманың мақсатын және орындалу шартын түсіндіру, ақпаратты іріктеуге, жүйелеуге және нәтижелерді өңдеуге, жұмысты жобалауға үйрету);

– Жұмыс нәтижелерін бекітуге бағытталған қызметті құру: тапсырмалармен жаттығулар арқылы алынған дағдыларды қалыптастыру және сол қалыптасқан дағдыларды жаңа жағдайға ауыстыруға үйрету. [5]

Табыс – бұл адамдық белсенді іс-әрекеттің маңызды ынталандырушысы. Бұл психологиялық құбылыс әсіресе балалық шақта, басқа мотивтер мен ынталандыру әлі тұрақсыз немесе әлсіз түрде айтылған кезде айтылады. Өзінің құрдастарының артында әлсіз орын алған бала оқуға деген қызығушылықты тез жоғалтады және оның сабақтағы танымдық белсенділігі нөлдік деңгейге жақындады.

Көптеген мұғалімдер оқудың жетістігін оқушының білімге деген көзқарасы бойынша, олардың білімге деген көзқарасы, олардың білімге деген ынтасы, саналы және тәуелсіз жетістікке деген ұмтылысы – бұл адамның белсенді белсенділігінің маңызды ынталандырушысы. Бұл психологиялық құбылыс әсіресе балалық шақта, басқа мотивтер мен ынталандыру әлі тұрақсыз немесе әлсіз түрде айтылған кезде айтылады. Өзінің құрдастарының артында тұрып, сабақтастықтың артта қалған баласы сабаққа қызығушылық танытады, ал сабаққа оның танымдық белсенділігі нөлдік деңгейге, білімге, дағдыларға, олардың қызметіне жақындады. [6]

Когнитивтік қызығушылық, оқыту процесінде оқу процесінің пәні бойынша оқу процесінде және оқу процесіне қатысушылар арасындағы туындайтын қатынастар. Білім жаңашылдығы, оқытудағы проблемалар, оқытудағы проблемалық элементтер, ғылым мен техниканың заманауи жетістіктері туралы мәліметтерді тартарлық қолдану, білім, дағдылар, шығармашылық табиғаттың өзіндік жұмысын ұйымдастыру, қарым-қатынас жасау, қарым-қатынас ұйымдастыру, оқушыларды өзара басқару және т.б.

Зерттелетін материалды белсенді қабылдау және түсіну кезінде мұғалімнің осы материалды осы материалды беру қабілеті оны тірі және қызықты ету үшін өте маңызды. Тиімді оқу процесін ұйымдастыруда оқытушының басты міндеті – бұл танымдық моменттердің, жаңашылдық элементтерін, оқытылатын материалға белгісіз, бұл танымдық қызығушылықтың дамуына және танымдық қажеттіліктерді қалыптастыруға ықпал етеді. [7]

Айта кету керек, оқуға деген танымдық қызығушылықтың қалыптасуы оқыту сапасын жақсартудың маңызды құралы болып табылады. Бұл әсіресе бастауыш мектепте белгілі бір тақырыптың мүдделері әлі де қалыптасқан және анықталған кезде өте маңызды. Оқушылардың білімін өз бетінше толықтыруға қабілетті қалыптастыру үшін оларды оқу қажеттілігімен, білімге деген қажеттілігімен тәрбиелеу керек.

Оқытуға деген қызығушылықтың маңызды факторларының бірі – зерттелетін белгілі бір материалдың қажеттілігін түсіну. Зерттелетін материалға танымдық қызығушылықты дамыту үшін бұл тақырыпты оқыту әдістемесі үлкен маңызға ие. Сондықтан, кез-келген тақырыпты бастамас бұрын, мұғалім белсенді формалар мен оқыту әдістерін іздеуге көп уақыт бөлуі керек. Сіз оқуға үйрене алмайсыз, оқу керек. Бұл толығымен әділетті. Мұғалімнің және оқушының нағыз ынтымақтастығы тек оқушының мұғалімнің не қалайтынын қалайтын жағдайда ғана мүмкін болады. Балалардың танымдық белсенділігін қосу үшін мазмұндағы және жұмыс түріндегі ойын-сауық элементі жасау қажет.

Танымдық белсенділік логикалық ойлауды, назар, есте сақтау, сөйлеу, қиял, оқуға деген қызығушылықты қолдайды. Осы процестердің барлығы өзара байланысты. Көптеген мұғалімдер оқу процесінде әртүрлі әдістемелік әдістерді қолданады: дидактикалық ойындар, ойын сәттері сөздіктермен және схемалармен жұмыс істейді, интеграция және т.б.

Ойын – «Еңбек баласы». Ересектердің іс-әрекетін бақылап отырған бала оны ойынға аударады. Жас балаларға арналған ойын – бұл сүйікті іс-әрекеттің формасы. Ойын барысында ойын рөлдерін игеру, балалар өздерінің әлеуметтік тәжірибесін байытып, бейімсіз жағдайларда бейімделуді үйренеді. Балалардың дидактикалық ойындағы қызығушылығы ойын әрекеттен ақыл-ой тапсырмасына ауысады. [8]

Педагогикалық теорияда және тәжірибеде көптеген танымдық белсенділікті арттыратын әдістер бар, солардың бірі, бұл – дидактикалық ойындар. В.М. Букатов, О.С. Газман, М.В. Кларин секілді бірқатар ғалымдардың зерттеуінше дидактикалық ойындар балалардың белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, қызығушылықтарының артуына, жаңа білімдерді үйренуде оңай түсінуге және талдау жасап қорытынды шығаруы үлкен септігін тигізеді. Сонымен қатар, дидактикалық ойын балалардың ақыл-ой белсенділігін арттырудың құнды құралдары болып табылады, ол психикалық процестерді белсендіреді, оқушылардың таным процесіне қызығушылық тудырады. Онда балалар айтарлықтай қиындықтарды жеңіп, өз күштерін үйретіп, қабілеттерін және дағдыларын дамытады.

Бұл кез-келген оқу материалын қызықты етуге көмектеседі, оқушыларды терең қанағаттандыруға көмектеседі, қуанышты жұмыс көңіл-күйін жасайды және білімнің игерілу процесін жеңілдетеді.

Ойынның мағынасын жоғары бағалаңыз, В.А. Сухомлинский былай деп жазды: «Ойынсыз жоқ, және толық ақыл-ой дамуы мүмкін емес. Ойын – бұл үлкен жарық терезесі, олар арқылы өмірдің өмірі, әлем туралы түсінік, баланың рухани әлемін қоршап алды. Ойын – бұл азаптау мен қызығушылықтың жарығын тұтатады». Дидактикалық ойындар ойнатылған кезде, баланы салыстырады, бақылайды, салыстырады, бір-біріне жіктейді, оған қол жетімді талдау және синтез шығарады, жалпылама жасайды. Алайда, әр ойынның білім және тәрбиелік маңыздылығы бола бермейді, бірақ тек танымдық қызметтің табиғатын алатындай емес. Оқытушылық табиғаттың дидактикалық ойыны Ойыннан ауыр психикалық жұмысқа көшуді жеңілдететін баланың жаңа, танымдық белсенділігін біріктіреді.

Танымдық ойындар оқыту мен білім берудің бірқатар мәселелерін бірден шешуге мүмкіндік береді. [9]

Біріншіден, олар оқу кезіндегі балалар алған ақпарат көлемін кеңейту және маңызды процесті ынталандыру үшін үлкен мүмкіндіктерді жасырады және маңызды процесті ынталандыру - қызығушылықпен қызығушылықпен ауысу.

Екіншіден, олар зияткерлік шығармашылық қабілеттерін дамытудың тамаша құралдары болып табылады.

Үшіншіден, олар психикалық және физикалық белсенділікті төмендетеді. Танымдық ойындарда тікелей оқыту жоқ. Олар әрқашан жағымды эмоциялармен байланысты, оларды кейде тікелей оқыту туралы айтуға болмайды. Танымдық ойын – бұл тек ең қол жетімді оқыту түрі ғана емес, сонымен қатар, ол өте маңызды, баланың ең қажеті. Ойын барысында балалар өздері сияқты, іс жүзінде эмоционалды түрде және байыптастан үйренуге дайын.

Төртіншіден, танымдық ойындарда проксимальды даму аймағы әрқашан жасалады, есімізді жаңасын қабылдау үшін сананы дайындау мүмкіндігі пайда болады.

Дидактикалық ойындарды қолдану жақсы нәтиже береді, егер ойын сабақтың мақсаттары мен міндеттеріне толық сәйкес келсе және барлық балалар оған белсенді қатысады. Қызығушылықпен ойнау, олар материалды жақсы сіңіреді, шаршамайды және қызығушылық танытпаңыз. Ойын барысында балалар жалпы білім беру дағдыларын, атап айтқанда, бақылау және өзін-өзі бақылау дағдылары, мұндай мінез-құлық дағдылары, мұндай мінез-құлық қасиеттері, мұндай мінез-құлық жауапкершілік, адалдық қалыптасады. [10]

Танымдық белсенділік алуан түрлі компоненттер арқылы анықталады. Сол компоненттердің негізгісі - танымдық қызығушылық. Танымдық қызығушылық - бұл барлық оқу процесінің, оқушылардың танымдық белсенділігін жандандырудың ең жоғары ынталандыруы. Тиімді әдістердің әртүрлілігі балаларға тек нәтижелермен ғана емес, сонымен бірге оқыту процесінде, мұғалімге, қиыншылықтарды жеңуге деген қызығушылықты тудырады.

Ең алдымен, сабақта балалардың танымдық мүдделерін қалыптастыру, жұмысқа белсенді көз-қарасын арттыру керек. Оқушылардың танымдық белсенділігін жандандыру және кез-келген сабақтың әр кезеңінде оқытуға деген қызығушылықты арттыру қажет, бұл үшін әр түрлі әдістер, балаларға сараланған көзқарас, сабақта, жеке жұмыс, түрлі дидактикалық, иллюстрация таратылым, техникалық оқыту құралдары және т.б.

Балалардың кез-келген сабақтардағы балалардың өз күштеріне және танымдық қызығушылығына сену үшін ашқанның қуанышын сезінетіні түбегейлі маңызды. Оқытудың қызығушылығы мен сәттілігі - толық зияткерлік және физиологиялық дамуды және мұғалімнің жұмысының сапасын анықтайтын негізгі параметрлер.

Оқушы сабаққа қызығушылықпен жұмыс істейді, егер ол үшін мүмкін тапсырмаларды орындаса. Білуге келмейтін себептердің бірі - сабақтағы баланың ол әлі дайын емес тапсырмаларын ұсынады, ол оны жеңе алмайды. Сондықтан сіз балалардың жеке сипаттамаларын жақсы білуіңіз керек. Мұғалімнің тапсырмасы - әр оқушыға көмектесу, өзіңізден жауап беру, қарау және тапсырманың сұрағына жауап беру жолын табуға көмектесу. [11]

Стандартты емес жағдайларды жасау сабақтағы танымдық қызығушылықты және оқу материалына, оқушылардың белсенділігіне және шаршауды жоюға ықпал етеді. Мұғалімдер практикасында ең көп қолданылатындар - сабақ-ертегі, сабақ-конкурс, сапар сабақ. Осы сабақтардың

эрқайсысының өзіндік сипаттамалары бар, бірақ олардың барлығы сіздерге достық атмосферасын құруға, іздестіру мен қызығушылықтың нұрын жеңілдетуге мүмкіндік береді, ол, сайып келгенде, білімді игеруге мүмкіндік береді. [12]

Танымдық белсенділікті жандандырудың тағы бір әдісі интеграцияны жүзеге асыру болып табылады. Интеграция - бұл саралау процестерімен бірге болатын ғылымдардың жақындасуы мен байланысы. Бұл оқытудың сапалы жаңа деңгейіндегі пәнаралық байланыстардың жоғары түрі. Мұндай оқу процесі оның тиімділігіне әсер етеді: білім оның тиімділігіне әсер етеді: білім жүйелік, дағдылар, күрделі, күрделі, оқушылардың когнитивтілікке бағытталуы, оқушылардың когни-галавриатқа бағытталуы күшейтіледі, олардың сенімділігі тиімді қалыптасады және жан-жақты жеке тұлғаның дамуына қол жеткізілді.

XXI ғасыр - жоғары компьютерлік технологиялар. Заманауи бала электронды мәдениет әлемінде тұрады. Мұғалімнің ақпараттық мәдениет саласындағы рөлі де өзгеруде - ол ақпараттық ағынның үйлестірушісі болуы керек. Сондықтан мұғалім баламен бірдей тілде сөйлесу үшін заманауи әдістер мен жаңа білім беру технологияларын иеленуі керек. Бастауыш мектепте көру қабілетінен сабақ өткізу мүмкін емес, проблемалар көбінесе туындайды.

Қажетті материалды қайдан табуға болады және оны қалай көрсету керек? Компьютер құтқаруға келді. [13]

Соңғы 10 жылда жеке компьютерлер мен қоғам өміріндегі ақпараттық технологиялардың радикалы өзгерісі болды. Ақпараттық технологиялардың меңгеруі қазіргі әлемге оқып, жазу мүмкіндігі сияқты қасиеттермен заманауи әлемге беріледі. Технологиялары мен ақпаратын тиімді, тиімді, жаңа ойлау стиліне ие, әр түрлі, басқаша ойлау, олар туындаған мәселені, оның қызметін ұйымдастырған мәселелерді түбегейлі жақындады. Іс жүзінде, оқуға арналған ақпараттық техно-логиялар барлық технологиялар, ақпараттық құралдарды (компьютерлер, аудио, кино, видео) арнайы техникалық пайдалану деп аталады.

Жаңа және соңғы ақпараттық құралдарды қолдану педагогикадағы жаңа ұғымдардың пайда болуына әкеледі. Компьютер білім беруде қолданыла бастағанда, «Жаңа ақпараттық технологиялар» термині (АКТ) пайда болды. Егер телекоммуникациялар бір уақытта қолданылса, «Ақпараттық және коммуника-циялық технологиялар» термині - АКТ пайда болады. Мектептегі ақпараттық мәдениет-тің қалыптасуы, ең алдымен, АКТ көмегімен пайда болады. [14]

Тәжірибе көрсеткендей, жаңа ақпараттық технологияларсыз қазіргі заманғы мектепті елестету енді мүмкін емес. Алдағы онжылдықтарда, дербес компьютерлердің рөлі артып, осыған сәйкес бастапқы сілтеме оқушылардың компьютерлік сауаттылығына қойылатын талаптар артады. Бастауыш мектептегі сабақтарда АКТ қолдану оқушыларға қоршаған әлемнің ақпараттық ағын-дарында жүруге, ақпаратпен жұмыс істеудің практикалық тәсілдерін игеруге көмектеседі, бұл сізге заманауи техникалық құралдарды қолдана отырып ақпарат алмасуға мүмкіндік береді.

Сабақтарда АКТ қолдану мыналарды жақсартады: - оқудың оң уәждемесі - оқушылардың танымдық белсенділігін жандандырады.

Сабақта АКТ қолдану танымдық белсенділіктің негізгі қағидаттарын толығымен жүзеге асырды: позициялар теңдігі принципі, сенім принципі, кері байланыс принципі, зерттеу жағдайын зерттеу принципі. Осы қағидаларды іске асыру АКТ қолданылған барлық сабақтарда көрінеді. АКТ қолдану сабақтарды өткізуге мүмкіндік береді:

– Жоғары эстетикалық және эмоционалды деңгейде (анимация, музыка) көрінуді қамтамасыз етеді;

– Дидактикалық материалдардың көп мөлшерін тартады;

– Сабақта орындалатын жұмыс көлемін 1,5-2 есе арттырады;

Оқуды ажыратудың жоғары дәрежесін береді (жеке-техникалық тапсырмаларды қолдана отырып, оқушыға жеке көзқарас).

АКТ қолдану: тәуелсіз қызметтің мүмкіндігін кеңейтеді, зерттеу шеберлігін қалыптастырады, әр түрлі анықтамалық жүйелерге, электрондық кітапханаларға, басқа ақпараттық ресурстарға қол жетімділікті қамтамасыз етеді. Жалпы, бұл білім сапасын жақсартуға көмектеседі. [15]

Бастауыш мектеп жасы психофизиологиялық жас сипаттамасымен, қабылдаудың жеке (көрнекі, аудио) жүйесі, танымдық қабілеттердің төмен дәрежесімен және білім беру мотивациясының ерекшеліктерімен сипатталады.

Оқыту процесінің ерекшелігі - орталық емес технологияларды қолдану ерекшелігі - орталық өзінің жеке қабілеттері мен мүдделеріне негізделген іс-әрекет орталығына айналады, ол таным процесін қалыптастыруда. Мұғалім көбінесе көмекші, кеңесші, өзіндік табылған, ынталандыру тәуелсіздік ретінде әрекет етеді.

АКТ сабақтарындағы өтінім де келесіге ықпал етеді:

- Сабақты эмоционалды түрде қаныққан және толық, көрнекі, көрнекі;
- Оқушылардың білімін бақылау және сынау уақытының қысқаруы;
- Оқушылар бақылау және өзін-өзі бақылау дағдыларын үйренеді.

Сабаққа дайындық кезінде оқытушы білім беру мақсатының электрондық ресурстарын пайдаланады: мультимедиялық курстар, сабаққа арналған презентациялар, логика ойындары, тест мембраналары, интернет-ресурстар, электрондық энциклопедиялар.

АКТ қолдану арқылы сабақ қалыптастыру кезінде оқушылардың денсаулығына ерекше көңіл бөлінеді. Соңғы жоспарда физикалық және динамикалық үзілістер, көзді зарядтау, үнемдеу технологияларының элементтерін қолдану. [16]

АКТ қолдану сізге оқулықты кеңейтуге мүмкіндік береді.

Осылайша, танымдық белсенділікті АКТ көмегімен басқаруға жұмсалған жұмыс барлық жағынан өзін ақтайды:

- Білім сапасын жақсартады;
- Жалпы дамуда баланы алға тартады;
- Қиындықтарды жеңуге көмектеседі;
- Баланың өміріне қуаныш әкеледі.

Проксимальды даму аймағында жаттығулар өткізуге мүмкіндік береді

Мұғалімдер мен оқушыларды және олардың оқу процесінде ынтымақтастығын жақсы түсіну үшін қолайлы жағдайлар жасайды.

Бөлек, мен жобалар бойынша жұмысты атап өткім келеді:

- Білім беру жобасы оқушы тұрғысынан бастап, өз бетінше, топта немесе өзіңіз, мүмкіндігінше өз мүмкіндіктерін қолдана отырып, өз бетінше бір қызықты нәрсе жасау мүмкіндігі;

- Бұл сізге өзіңізді дәлелдеуге, қолыңызды байқап көріңіз, сіздің біліміңізді, біліміңізді, пайда көруге және көпшілікке қол жеткізілген нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік беретін әрекет;

Бұл оқушылардың мақсаты мен міндеті түрінде қалыптастырылған қызықты мәселені шешуге бағытталған, осы қызметтің нәтижесі - мәселені шешудің табылған әдісі - практикалық, маңызды мағынасы және, бұл өте маңызды, қызықты және ашқандар үшін маңызды. [17]

Сонымен, бұл проблемалар түрінде, олардың мақсатты қызметі және олардың мақсатты қызметі және оқушылардың мұғалімдермен және оқушылармен өзара әрекеттесуін ұйымдастырудың міндеті, ал олардың араларында іс-әрекеттің нәтижесі және оны шешу әдісі мақаламның ең өзекті мәселесі.

Кіші мектеп жасы - бұл жас ерекшелігі, егер эмоциялар ойнайтын болса, онда жеке тұлғаның дамуындағы маңызды рөл атқарады. Сондықтан, танымдық белсенділікті, жеке көзқарас, әр баланың жетістіктерінің жағдайын жасауға мүмкіндік беретін тапсырмалардың күрделілігінің дозасы өте маңызды болып табылады. Әр бала өзінің қарқынымен және тұрақты жетістіктерімен алға жылжуы керек. Оқытудың сәттілігі тапсырмаларды жеңілдетіп, тілектерді жеңілдетіп, тілектер қалыптастыру және қиындықтарды жеңу және қиыншылықтарды жеңу, ынталы және гудвилл атмосферасын қалыптастыру мүмкіндігі арқылы. [18]

Жетекші оқытушылар мен психологтар монотонды белсенділік танымдық белсенділікті баяулататынын атап өтті. Жаттығулардың бірдей түрін орындау, әрине, білім, дағдыларды игеруге ықпал етеді, бірақ теріс әсер етеді. Бұл жағдайда танымдық белсенділік тек жаңасынмен танысу кезінде жоғары, содан кейін ол біртіндеп азаяды: пайыздар жоғалып кетеді: пайыздар жоғалады, назар аударады, қателіктер көбейеді. Мұндай жағдайда мұғалімнің басты міндеті - оқушының барлық кезеңдер арасында тығыз қарым-қатынас орната алатын және олардың жұмысының соңғы нәтижесін көре алатын оқу процесінің құрылысы. Сонымен, мұғалім бағдарламалық материалдарды өмірге мүмкіндігінше жақын арада оқуға тырысуы керек, мүмкіндігінше жақын, оқу процесін эмоционалды және қызықты етеді. Бұл бастауыш сынып оқушыларына жаңа мектеп оқушыларына қызығушылық, әлемді білгісі келеді және балалардың психологиялық сипаттамаларын ескере отырып, білім материалдарын жақсартуға және оларды игеруге көмектесуді оятады. [19]

Қорытындылай келе, бастауыш сынып оқушыларының танымдық белсенділігін арттыру тек білім алу процесін жақсарту ғана емес, сонымен қатар белсенділік, саналылық секілді жеке тұлғалық қасиеттерді де қалыптастырады. Осылайша, сабақтағы оқушылардың танымдық белсенділігін жандандыру мектептегі оқу процесін жақсартудың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Оқушылардың саналы және мықты игергені олардың белсенді ақыл-ой белсенділігі барысында жүреді. Сондықтан, әр сабақта жұмыс оқу материалы оқушылардың белсенді іс-қимылының тақырыбына айналуы үшін ұйымдастырылуы керек. Сонымен қатар, танымдық белсенділікті дамыту мәселесі балалардың өз бетінше білім алуын қалыптастыру, мұғалімдердің шеберлігін арттыру, қажетті оқу құралдарын жазу, сабақтарды ұйымдастыру, оқушылардың ойлауын дамыту сияқты мәселелерді қалыптастырудың негізі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Пастушкова М.А. *Формирование познавательных интересов при организации учебной деятельности младших школьников // Известия Российского государственного пед. университета им. А.И. Герцена. Аспирантские тетради: Научный журнал. - СПб.: ООО «Книжный дом», 2017, № 18(44). - С. 410-413.*
2. Кудрявцев В.Т. *Воображение ребенка: природа и развитие [Текст]/ В.Т. Кудрявцев // Психологический журнал. - 2001.*
3. Чернышев, И.А. *Проблема развития познавательной активности подростков в учебном процессе [Текст]: учеб. пособие / И.А. Чернышев, М.В. Цуканов. - М.: Курский гос. унив., 2011.*
4. Блинова Е.А. *Развитие познавательных интересов младших школьников в условиях модернизации образования / Е.А. Блинова - Текст: непосредственный // Начальная школа. - 2014.*
5. *Возрастная и педагогическая психология: пособие для студентов пед. институтов / под редакцией профессора А.В.Петровского. - Москва: Просвещение, 2013.*
6. Пастушкова М.А. *Формирование познавательных интересов учащихся начальной школы как необходимое условие повышения качества образования // Инновационные технологии в образовании / В сб. международной научно-практической конференции. - Пенза: ПГУ, изд-во «Приволжский дом знаний», 2018. - С. 125-127. 0,2 п*
7. *Возрастная и педагогическая психология / Под ред. М.В. Гамезо и др. - М., 2014.*
8. Герасимов, С. В. *Когда учение становится привлекательным/ С. В.Герасимов. - М., 2013*
9. Давыдов, В. В. *Проблема развивающего обучения/ В. В.Давыдов. - М., 2013.*
10. Запорожец, А.В. *Психическое развитие ребенка. Избр. психол. труды в 2-х т. Т.1. / А.В.Запорожец. — М.: Педагогика, 2016.*
11. Кикоин, Е. И. *Младший школьник: возможности изучения и развития внимания / Е.И.Кикоин. -- М., 2013.*
12. Мухина, В. С. *Возрастная психология / В. С.Мухина. - М., 2017.*
13. Немов, Р.С. *Психология: Учебник: В 3 кн. / Р.С.Немов. - М.: Владос, 2000.*
14. Рубинштейн, С. Я. *О воспитании привычек у детей. / С. Л. Рубинштейн.. - М., 2016.*
15. Селевко, Г. К. *Современные образовательные технологии. / Г. К.Селевко. - М., 2018.*
16. Белобородов Н.В. *Социальные творческие проекты в школе. – М.: Аркти, 2016.*
17. Бритвина Л.Ю. *Метод творческих проектов на уроках технологии. // Нач.школа. – 2015. - №6.*
18. Бычков А.В. *Метод проектов в современной школе. – М., 2017. [сайт]. – URL: <http://scopus.com/data/4758.pdf> (дата обращения: 17.04.2018).*
19. Гузеев В.В. *Метод проектов как частный случай интегрированной технологии обучения. // Директор школы. – 2015. - №6. [сайт]. – URL: <http://scopus.com/data/3433.pdf> (дата обращения: 13.07.2016)*